

Äänekoski 100 vuotta

Suunnistus

KARTTA- ja VALOKUVANÄYTTELY

Tämä kartta- ja valokuvanäyttely on koottu antamaan kuvaa mitä suunnistuksen merkeissä on Äänekosken kaupungin 100-vuotisen historian aikana tapahtunut. Näyttelyyn on koottu tietoja urheiluseurojen suunnistustoiminnasta. Lajia on harrastettu jossain määrin myös eri järjestöissä ja kouluissa. Mikään kaiken kattava otos tämä ei ole, mutta antanee kuvaa siitä, mitä metsien urheilun parissa on vuosikymmenten aikana Äänekoskelaismetsissä touhuttu.

Näyttelyä varten on haastateltu Onni Norontausta, Aukusti Sorria, Vilho Pollaria, Esko Arolaa, Viljo Kaivosaarta ja Seppo Rytköstä. Kirjallista tietoa on ongittu Rauno Liimataisen kirjoittamista Keski-Suomen suunnistus vuoteen 1979 teoksesta ja Suurista suunnistusteoksista 1 ja 2, Erik Relanderin kirjoittamasta ÄU:n historiasta Äänekosken äkkilähtö, Erkki Vartiaisen kirjoittamasta Sisä-Suomen rastipäivät 1967-2007 historiavihkosesta, Lauri Hytösen lehtileikekokoelmasta, Keskisuomalaisesta sekä Sisä-Suomen lehden vuosikerroista. Karttoja on saatu Aukusti Sorrin, Raimo Oksasen, Vilho Pollarin, Raimo Hernesmaan ja Rasti E4:n kartta-arkistoista. Valokuvia on valikoitu lehtien palstoilta, yksityisistä albumeista ja Rasti E4:n kotisivuilta. Lisäksi Äänekosken Sarjakuvaseura on laatinut kollaasin toiminnastaan.

1940-luku

Sodan jälkeen suunnistus rantautui Sumiaisiin Aarne Laulaisen tuomana. Onni Norontaus ja Olavi Rytönen olivat muita lajin pioneereja. Harjoituksia pidettiin pitäjänkartalla ja itse ilmakuvilta piirrettyillä kartoilla. Valkoisen kartan harjoitukset tulivat nekin tutuiksi.

Ensimmäinen maininta lehtien palstoilta löytyy harjoituskisoista lokakuulta 1945. Harjoitus suuntautui Harjulasta Rautionmäen suuntaan. Onni Norontaus oli harjoituksen ripein suoriutuen 5 kilometrin radasta reilussa tunnissa.

Ensimmäisistä piirikunnallisista löytyy tietoa lokakuulta 1947. Kisat pidettiin Maanmittauslaitoksen 1:50000 yleiskartan suurennoksella mittakaavaan 1:20000, jota oli osin täydennetty.

Vuoden 1949 toukokuussa seura isännöi pm-viestejä Hytölässä. Kilpailukarttana oli maataloudellinen kartta 1:20000. JKT voitti, isäntäseuran ottaessa pronssiset mitalit. Osuuspituudet olivat liki 10 kilometria, joissa oli etsittävänä 5 asemaa.

Kilpailumatkat olivat oma suorituksensa. Lauantaiehtoolla Toimilaivalla Suolahteen, josta noustiin Jyväskylän junaan. Matkakodissa yövyttiin ja sieltä kisailemaan. Kisan jälkeen juna-laivalla kotia. Sodanjälkeisen säännöstelyn vähetessä saatiin polkupyöriin sisuskumeja. Tämä mahdollisti sen, että voitiin kisa-aamuna polkea Kuusaaseen ja sieltä hypätä junaan. Onni Norontauksen pm-mitali vuodelta 1949 lienee Äänekosken alueen ensimmäinen miesten pääsarjan pm-mitali.

ÄU:lla oli seurassa retkeilyjaosto, jossa jonkinmoista suunnistusta harjoitettiin. Vuonna 1945 seuraan perustettiin suunnistusjaosto. Seura tilasi 1:30000 karttoja ja aikakirjoista löytyy maininta harjoituksista Tärntämäen maastoissa.

Sodanjälkeisen ajan suunnistus ÄU:ssa oli vilkkaimmillaan vuonna 1947. Seurassa oli yksi kansallisen tason suunnistaja: Lasse Fahler, tehtaan rakennusmestareita. Vuosikymmenen lopulla lajin harrastus hiipui vuosiksi.

Vuoden 1948 toukokuussa seura järjesti ensimmäiset piirikunnalliset kilpailut. Rastit oli viety Lehtomäkeen Kuhnamon taakse. Sumiaisten Kunnan miehet ottivat 4-voiton. Kukaan ei selvinnyt radasta alle kahden tunnin. Lehti kuvailee runollisesti matkaa kisapaikalle. ”Matka kilpailupaikalle ja takaisin sujui laivalla ja siitä muodostui nautittava retki sinänsä kilpailijoille ja toimitsijoille”.

Sumiaisten Kunnan suunnistamiskilpailut olivat sunnuntaina.

Sumiaisten Kunnan järjestämät suunnistamiskilpailut olivat sunnuntaina. Osanottajia oli saapunut kilpailuihin kuusi ja pidettiin ne maastossa Harjulasta Rautionmäelle päin. Matka oli lähes viisi kilometriä, maasto louhikkoista ja näin vaativaa. Kilpailuissa saavutettiin seuraavat tulokset:

Miehet: 1) Onni Norontaus 1.09,50, 2) L. Hytönen 1.12,20, 3) Aarne Laulainen 1.21,40.

Pojat alle 18-v.: Ainoa osanottaja Jukka Paananen 0.50,55.

Kuten tuloksista näkyy, nuorin yrittäjä kunnostautui kiitettävän hyvin. Muuten kilpailuja suosi kohtalaisen hyvä sää.

Sumiaisten Kunto oli yksi niistä harvoista 1940-luvun maaseutuseuroista, joissa suunnistuksen kehittämiseen todella vakavasti paneuduttiin (esim. karttoja piirtämällä ja kilpailuja järjestämällä). Sumiaisten suunnistajat tekivät jo 1940-luvulla pitkiä kilpailumatkoja eri puolille Suomea (osallistuen esim. yleensä Etelä-Suomessa järjestettyyn ns. Urheilulehden piikki-kilpailuun). Kuvassa Sumiaisten nuorekasta suunnistajajoukkoa todennäköisesti KuoSu:n kansallisissa v. 1948 (vas. O. Norontaus, O. Rytönen, H. Pietiläinen, A. Laulainen ja J. Kunelius).

Sumiaisten Kunto juhlii.

10:ssä vuodessa jäsenmäärä kasvanut 9:stä 235:een.

Huomenna tulee kuluneeksi päivälleen 10 vuotta, kun Sumiaisiin perustettiin kolmen miehen voimalla urheiluseura Sumiaisten Kunto. Tämän perustamisaatteen nieleensä saaneet kolme innokasta miestä olivat Eino Mustalahdi, Lauri Hytönen ja Antti Pietiläinen. Jo aikaisemmin oli Sumiaisiin perustettu Sumiaisten Auhti-niminen seura, mutta siitävät nykyiset Sumiaisten miehennu tietävän mitään, joten seura on nukahtanut täydellisesti.

Suuri ei ollut Kunnan alku 10 vuotta sitten, sillä perustavassa ko-

hitys kulkee yhä voimakkaampaan nousuun. Seuran uusi painimatto innostaa yrittämään uutta urheilumuotoa; tekeillä oleva kunnan urheilukenttä ennustaa tulevaisuudessa yleisurheilun voimistumista; Sumiaisten suunnistajat ovat jo tunnettuja tekijöitä; ja henkisestä puolesta mainittakoon innokas näytelmäharrastus, jota edelleenkin jatketaan.

Huomenna Sumiaisten Kunnan viettäessä juhlin ja piirikunnallisin kilpailuin 10-vuotismerkkipäiväänsä, yhdymme puolestamme koko urheilevan Keski-Suomen onnitteluihin

1950-luku

1951

Järjestettiin ÄU:n ja SU:n välinen suunnistuksen cup-kilpailu.

Sumiaisten Kunto isännöi piirinmestaruuskisat Saarikkaalla. Osanottajia oli pm-kisoissa jo liki 200. Pekka Kuvaaja oli pääsarjan mestari. Kilpailukarttana käytettiin 1:100000 taloudellista karttaa.

1957

Pm-viestissä otti Kunto kultaa joukkueella Heino Pietiläinen, Onni Norontaus ja Olavi Rytönen.

Hiihtosuunnistuksen piirinmestaruussuunnistukset kisailtiin Sumiaisissa. 12-kilometrin radan sompaili rivakimmin Olavi Nokelainen alle kahden tunnin ajalla.

1959

Syyskuussa järjesti Kunto kansalliset Hytölässä. Karttana oli ilmakuvatulkinta 1:30000. Voittajaksi suunnisti Kuopion A.Räsänen. Veikko Hakulisen jäädessä niukasti toiselle sijalle. Kisakutsussa oli kisapaikka ilmoitettu selkeästi. "Kokoontuminen Hytölässä puhelinpylvään 57/65 kohdalla".

Sumiaisten Kunnolla komeat suunnistamiset.

17/9

Sumiaisten Kunto järjesti viime sunnuntaina jäsentenväliset suunnistamiskilpailut, joissa oli osanottajia yli 20, mikä on seuralla ennätysmäärä. Sumiaisten naisille oli nyt ensi kerran oma sarkansa ja kaikki 5 naista selviytyivät komeasti loppuun saakka. Ratamestarina oli toiminut Eino Pietiläinen onnistuneesti.

Tulokset:

Yleinen sarja (matka 11,3 km): 1) O. Norontaus 1. 19,57, 2) O. Rytönen 1.21,58, 3) E. Rytönen 1.29,49, 4) A. Laulainen 1.30,40, 5) A. Leppänen 1.41,05, 6) M. Norontaus 1.41,20. — **B-sarja (matka 7 km):** 1) Veikko Rytönen 1.03,50, 2) Lauri Hytönen 1.09,20. — **Alle 19 v. sarja, 7 km.:** 1) Aarre Hiekkänen 1.08,00, 2) Aimo Röntynen 1.24,35, 3) Veikko Kautto 1.25,35. — **Naisten sarja 5,2 km:** 1) Maija Pöyhönen 1.26,28, 2) Paula Nieminen 1.28,18, 3) Terttu Norontaus 2.01,32, 4) Marjatta Hiekkänen 2.19,32, 5) Irja Pietiläinen 2.19,33.

Sumiaisissa suunnistettiin eilen onnistuneesti erikoislaatuksella kartalla.

12/10

Sumiaisten Kunnan eiliseksi järjestämät piirikunnalliset suunnistamiskilpailut olivat oivallinen näyte siitä, miten urheilun ja tässä tapauksessa erityisesti suunnistamisen asiaa voidaan viedä eteenpäin vaikeissakin olosuhteissa, kun vain tahtoa ja oikeata urheilumieltä riittää. Jo parina viime vuonna on voitu vakavassa mielessä puhuskella Sumiaisista yhtenä Keski-Suomen suunnistamiskeskuksesta, ja eilen paikkakunta lopullisesti lunasti itselleen tällaisen keskuksen maineen.

Vankan täytyy suunnistamisharrastuksen olla seurassa, joka yleensä uskaltaa järjestää kilpailut alueella. Iolta kävään määrään vaikutti osaltaan Jyväskylässä samanaikaisesti pidetyt suuret tehdaskilpailut, jotka yllättäen toimeenpantiin vasta sen jälkeen kun SK:n kilpailuihin jo oli ilmoittautumiset tehty.) Keskeyttämistä sattui vain yksi yleisessä ja kaksi alle 19-v. sarjassa. — Reitin pituus oli yleisessä 10.600 m. ja muissa sarjoissa 8.300 m.

Kuten sanottu, »juhlivat» sumiaislaiset yleisessä sarjassa. Kilpailun voitti erittäin nopeasti liikkuva O. Rytönen saavuttaen ylivoimaisen voiton. Yli 35-v. sarjassa kuljettiin tavanmukaisesti silinäkin kovaa ja kärkeisajoitukset olivat äärimmäisen tasaväkiiset. Mutta yli-ikä mies E. Sorsan seitsemännelle perä-

1960-luku

1960-luvulla järjestettiin Sumiaisissa harjoituskisoja ja piirikunnallisia keskikesällä miltei viikottain.

1960

Syyskuussa isännöi Kunto kansallisia Saarikkaalla VPK:n talolla. Karttana ilmakuvatulkinta 1:30000. Osanottajia Saarikkaan maastoihin tuli 250. Pääsarjan radalla oli matkaa 14 km. Ainoastaan voittaja Viljo Nokelainen selvisi lenkistä alle kahden tunnin.

Seuraavan vuoden kansallisia rasteja etsittiin Hytölän metsistä.

1964

Suunnistuksen piirileiri järjestettiin Sumiaisissa liki sadalle suunnistustajalle.

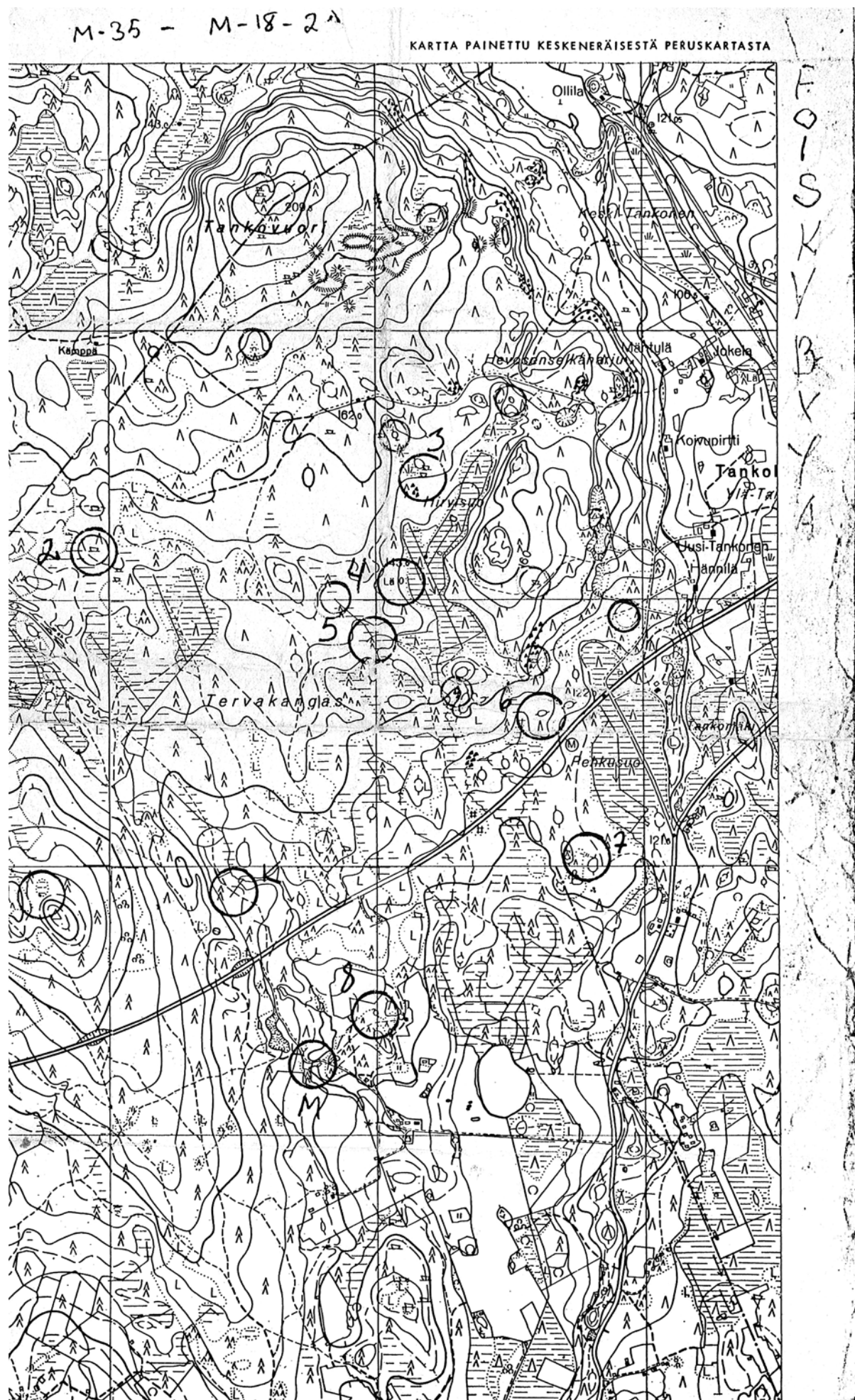
1965

Peruskartoitus oli edennyt Sumiaisten rajoille ja Tankolammilta löytyi käyttöön keskeneräinen peruskartta, johon kartalle ratamestaroitiin kansalliset radat. Kokkolan Tepselin veljekset Osmo ja Aimo ottivat kaksoisvoiton. Veikko Hakulinen oli kolmas.

1967

Peruskartoituksen edettyä Sumiaisiin voitiin kisat pitää Sumiaisten maaperällä.

Kansalliset kisailtiin Syvälahdessa. Matkat olivat miehiset. Voittaja Mikko Järvinen käytti 12 km:n matkaan aikaa reilusti yli puolentoista tunnin. Samana vuonna seura järjesti Kangaslammilla pm-viestit.

Tankolammin kansalliset 1965

Vuodet 1965 – 1968 olivat ÄU:n suunnistuksen kulta-aikaa. Parantalaan opettajaksi rantautunut Raimo Oksanen piti harjoituksia, teki ratoja ja laati juttua lajista lehdistöön.

1966

ÄU järjesti Äänekosken ensimmäiset kansalliset suunnistukset Järvenpään korpimaisemissa. Nuori Markku Oksanen oli kestävin 12 km:n radalla. Aikaa kului yli 1.40: n. Naisissa Tuula Oikari oli ylivoimainen jättäen kanssasiariaan yli 20 minuuttia.

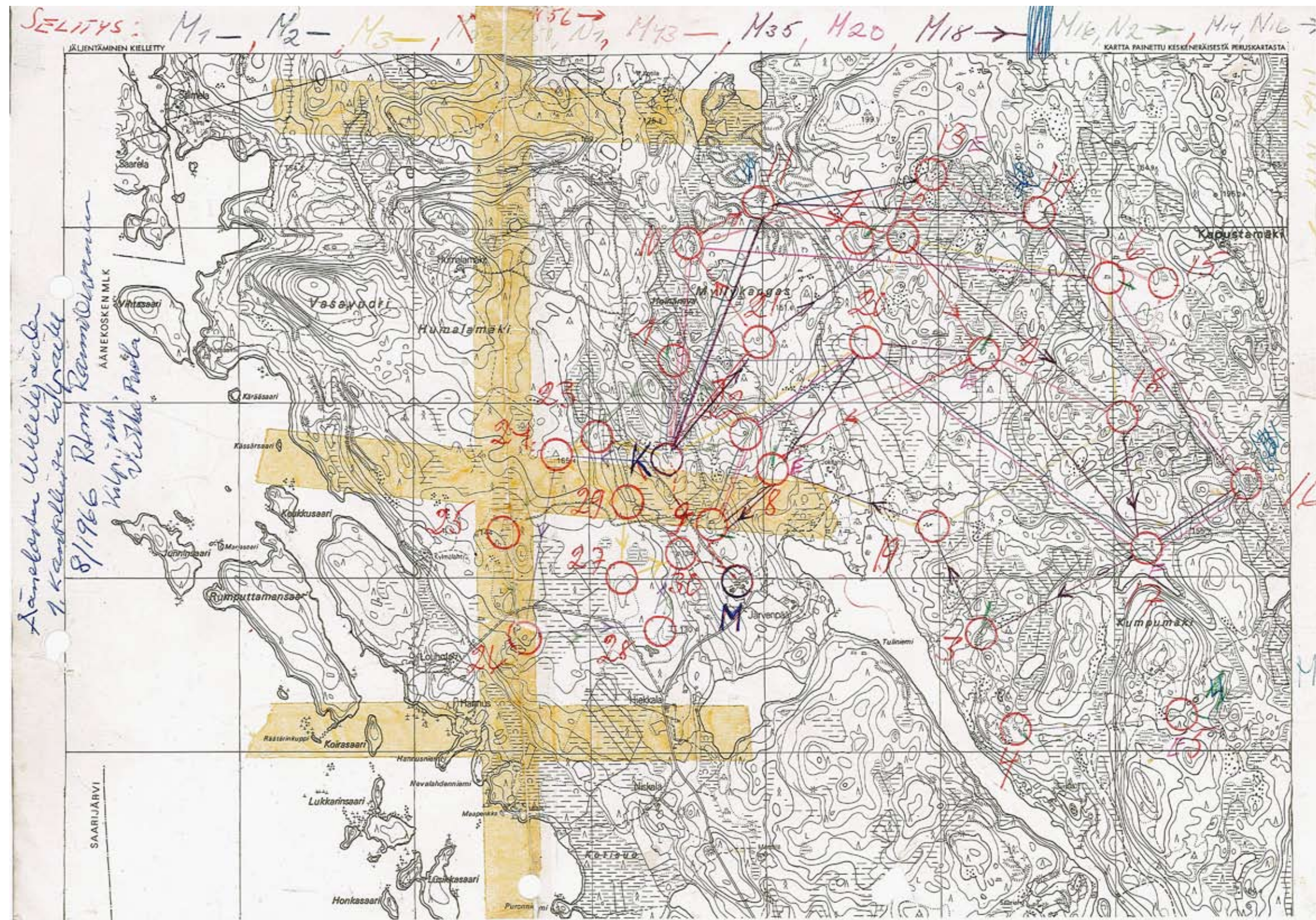
1967

Kunta rakensi Honkolan metsiin kiintorastiston. ÄU järjesti kahdet kansalliset. Keväällä vielä lampien jääpeitteen kantaessa Liimattalan koululla. Maalipaikka oli Kotimäen näköalakallioilla. Kisa oli samalla piiricupin avauskisa. Osanottajia 226. Myöhemmin kesällä oli kansalliset kisat Mämmellä. Mämmeltä radat suuntautuivat Ypykkmäen ja Petomäen rinteille.

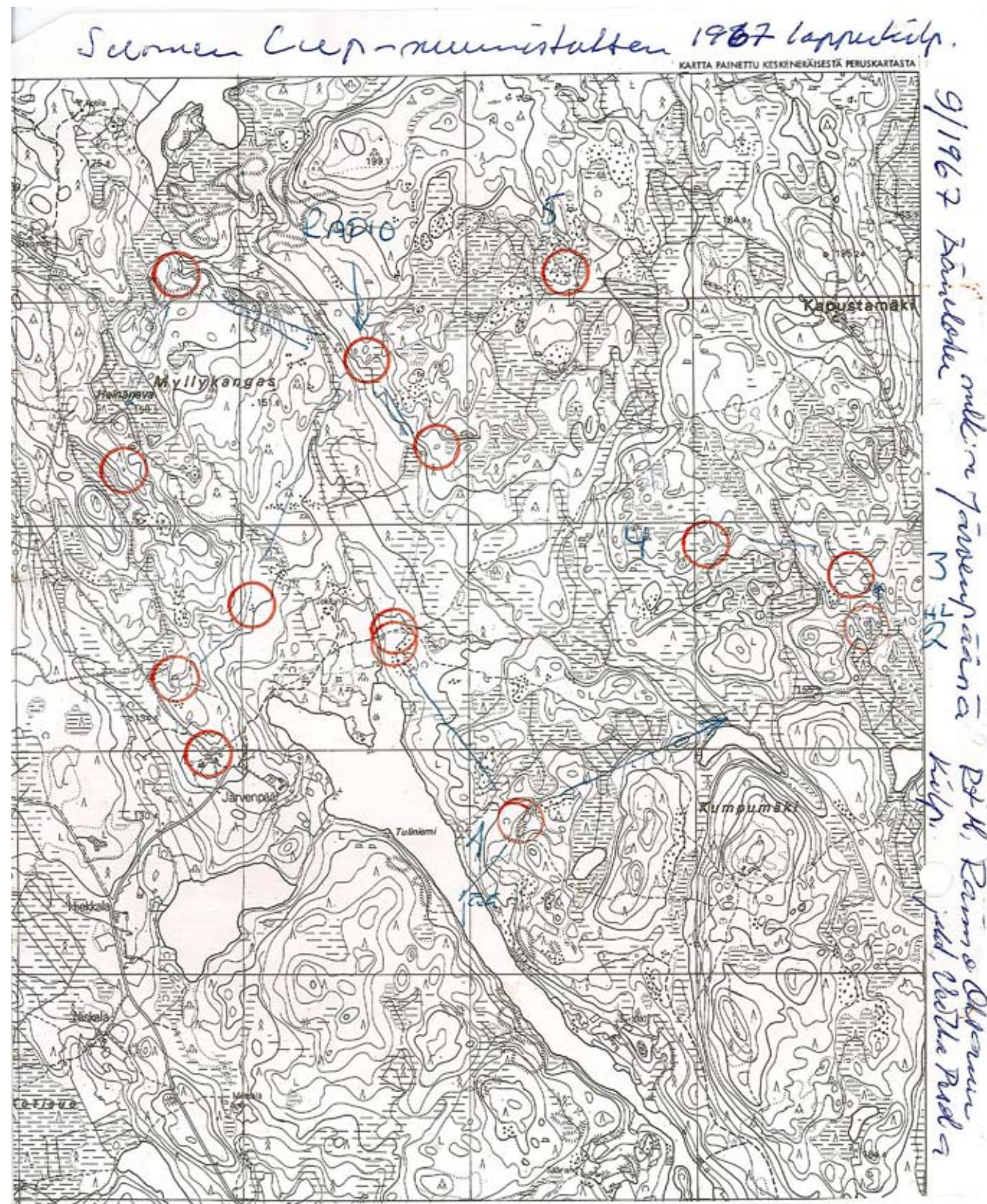
Piirin suunnistusjaosto tiedusteli ÄU:n halukkuutta Suomen CUP-suunnistuksen loppuottelun järjestämiseen. Isännöys otettiin vastaan ja cupin loppuottelun näyttämöksi valittiin Järvenpään kylän itä- ja pohjoispuoliset asumattomat erämaat. Järvenpään koulun toimissa kisakeskuksena. Erkki Kumpunen valjastettiin hoitamaan urheiluruutu ja urheiluradio paikalle. Näin saatiin lokakuisena sunnuntaina valtakunnan mediaan ensikerää ääntä ja kuvaa paikallisten metsien kätköistä. Asikkalan Raikas suunnisti miesten voittoon ja Naisissa Marian Mahti. Henkilökohtaisesti cup-rastit kiersi rivakimmin Veijo Tahvanainen. Samainen herra pokkasi Suomen mestaruuteen Jurvon rannoilla v. 2004 sarjassa H65. Naisissa ripeimmin Järvenpään vaativan maaston selvitti Anna-Maija Kinnunen.

1968

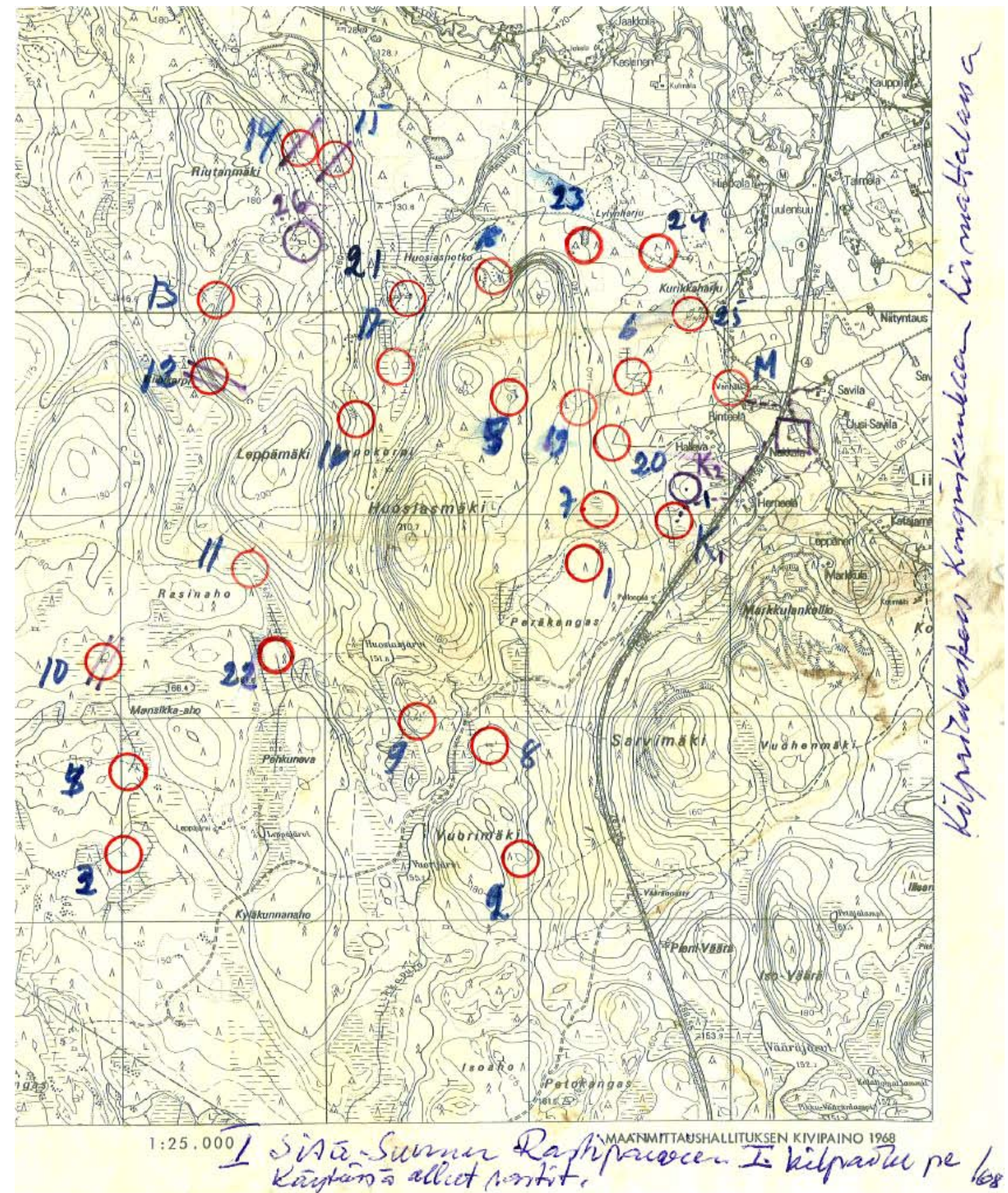
Päivän valon näki vieläkin vuosittainen järjestettävä Sisä-Suomen rastipäivät, nykyisin SaPun ja ViiSun isännöimät. Ensimmäisten rastipäivien ensimmäisen osakilpailun isäntänä toimi ÄU. Kisakeskus vietiin Liimattalaan Nakkalan talon pihapiiriin. Itse radat nelostien toisella puolella Lylyharjuun ja Huosiaismäkeen. Esko Arolan johtamaan ja Raimo Oksasen ratamestaroimaan kisa-avaukseen kokoontui 223 suunnistajaa. Juhannuksen jälkeistä perjantai-iltaa säesti kaatosade. Miesten pääsarjan voittajaksi suunnisti Heimo Avikainen. Moninkertainen Jukola-voittaja ja 2000-luvun Asikkala-Jukolan kilpailunjohtaja. Naisissa ripein oli Sirkka Ketola, kuten niin monissa veteraanien SM-kisoissa näihin päiviin asti.

ÄU:n ensimmäiset kansalliset rastit 1966

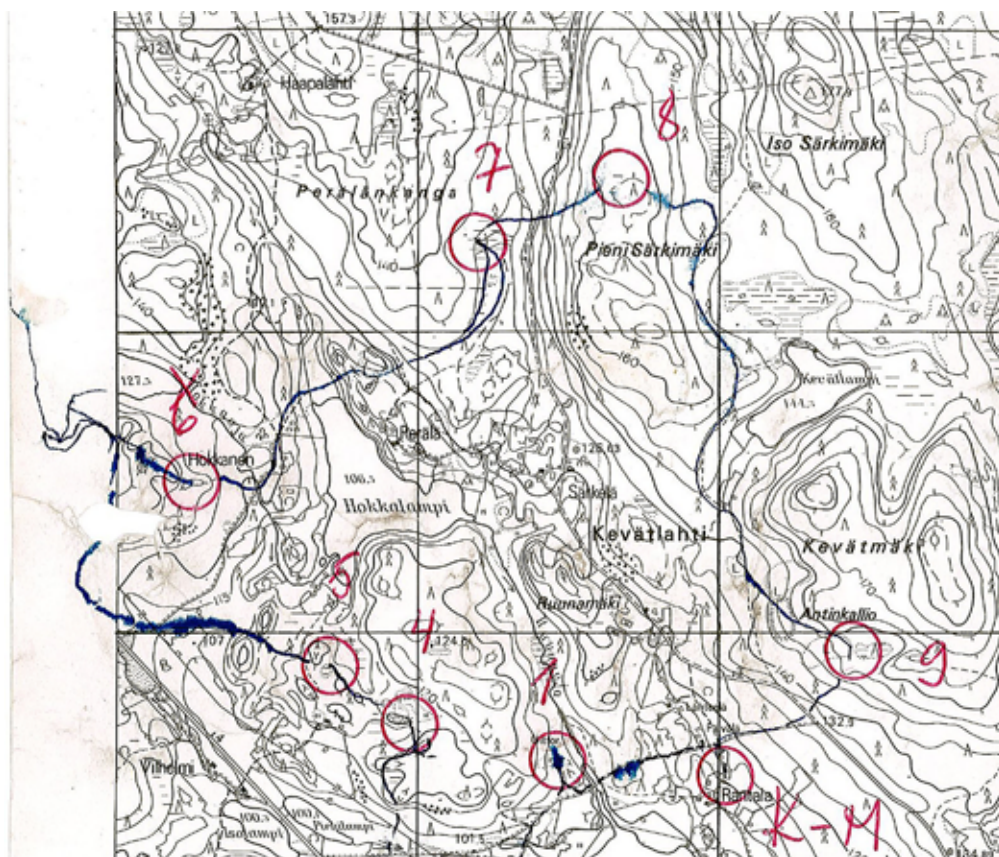

Suomen CUP:n loppuottelu Järvenpäässä 1967

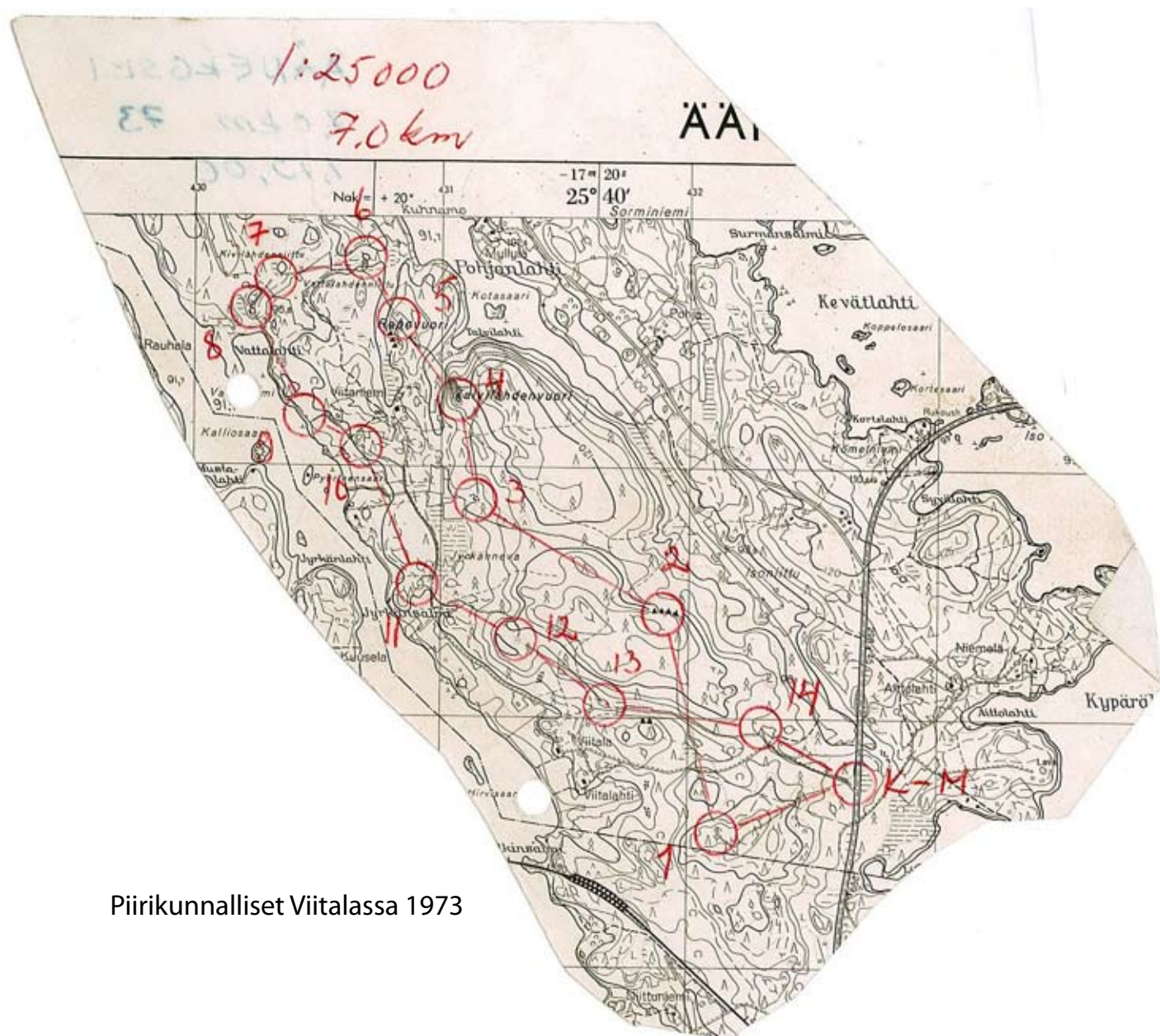

Ensimmäisten rastipäivien rastit 1968

Piirikunnalliset Kevätlahdessa 1968

Piirikunnalliset Viitalassa 1973